

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GINO CAMILLERI**

Seduta tat-3 ta' Novembru, 2004

Citazzjoni Numru. 1217/1999/1

Dr. Joseph Zammit Tabona f'ismu proprio u bhala mandatarju specjali tal-assenti Dr. Victor Zammit Tabona u ta' Malcolm Tullock, Lewis Zammit Tabona, Inez Zammit Tabona u Lilian Stewart u b'digriet tal-24 ta' April 2000 l-atti tal-kawza gew trasfuzi f'isem Dr. Michael Zammit Tabona, AnnMarie Cummings u Simone Ray kif rapprezentati minn Dr. Joseph Zammit Tabona u dana bhala l-eredi tal-attur Dr. Victor Zammit Tabona li miet fil-mori tal-kawza, u b'digriet tas-16 ta' Settembru 2003 l-atti tal-kawza gew legittimati f'isem Diana DeMronhead, Elizabeth Vanek, Patricia Ellul Micallef u Anne Vella Vassallo u dana bhala l-eredi tal-attrici Inez Zammit Tabona

VS

Professor John Joseph Cremona, Professor Rene' Cremona, Grace Cremona, Anthony Cremona, Vanni R. Cremona, Sinome Fenech Soler, Dr. Michael Cremona u Dr. Ena Cremona bhala mandatarja

specjali ta' Dr Andrew Cremona u b'digriet tat-28 ta' Marzu 2000 l-atti ta' din il-kawza, stante il-mewt tal-Professor Renato sive Rene Cremona gew trasfuzi f'isem uliedu l-avukat Dr John Cremona u l-avukat Dr. Anthony Cremona

Il-Qorti

Rat ic-citazzjoni fejn l-atturi ppremettew:-

1. Illi il-Kurunell Joseph Mary Cremona kien mizzewweg ma' Doris u it-tnejn illum jinsabu mejtin u cioe ir-ragel miet fil-18 ta' Settembru 1997 filwaqt li martu Doris mietet fil-31 ta' Mejju 1998. Minn dan iz-zwieg ma kienx hemm tfal;
2. Illi ai termini tal-ahhar testment taghhom, maghmul unica carta, tal-18 ta' April 1980, publikat minn Nutar Dottor Joseph Cachia LL.D., l-imsemmi kurunell Cremona halla "b'titolu ta' legat reciprokament lil xulxin l-usufrutt tad-depositi bankarji (eccettwati pero' l-current accounts), stocks bonds u securities u kwalunkwe kapital li jaghti interessi" lil Martu. Martu ghamlet l-istess legat favur zewgha;
3. Illi it-testaturi ordnaw ukoll, interalia, li b'titolu ta' legat, konsegwibbili wara il-mewt taghhom it-tnejn, id-depositi bankarji (dejjem eccettwati il-current accounts) stocks, bonds securities u kapitali li jaghtu interessi jghaddu, kwantu ghall-kwint, lil kull wiehed minn hut it-testatur u cioe lill-konvenuti Professor John Joseph, Walter, Dottor Rene' u Grace ahwa Cremona u kwantu ghar-rimanenti kwint lil Michael u Andrew ahwa Cremona, ulied il-mejjet huh Dottor Antoine Cremona;
4. Illi it-testaruri hallew ukoll diversi legati ohra lill-kontendenti li pero' dwarhom ma hemmx kontestazzjoni bejn il-kontendenti;
5. Ukoll illi it-testaturi innominaw bhala eredi universali u proprietarju u padruni assoluti ta' gidhom kollu

reciprocament lil xulxin, izda ma stipulaw xejn dwar dak li kellu jigri wara il-mewt tal-ahhar superstiti;

6. Illi, kif gia inghad, il-kurunell testatur kien l-ewwel wiehed li miet u b'hekk allura isegwi li martu hija il-legatarja tal-legati lilha imhollija minnu kif ukoll l-eredi tieghu u stante li hija mietet bla proli u it-testment imsemmi ma jghid xejn u ma jiddisponi xejn ghal dak li ghandu isir wara il-mewt tas-superstiti tat-testaturi, isegwi li l-eredita' tas-superstiti fosthom u cioe ta' Doris Cremona, apparti ghall-legati, ghandha tigi regolata abbazi tal-Kapitolu tal-ligi tas-successjoni li jittratta wirt intestat u allura isegwi li wirtuha l-egreb membri tal-familja taghha u cioe l-atturi, liema fatt lanqas ma huwa kontestat mill-konvenuti;

7. Illi fil-mument ta' mewt tat-testatur, Joseph M Cremona kien hemm depositat fil-current account tieghu is somma ta' Lm3258.20 filwaqt li fil-kont taghha numru 891000871 mal-Mid Med Bank, fil-mument tal-mewt taghha, wara li giet assimilata is-somma hawn imsemmija ta' Lm3258.20, kien hemm l-ammont ta' Lm16,777.08. U peress ghalhekk illi din is-somma ta' flus tappartjeni interament lill-atturi u il-konvenuti ma ghandhomx ebda titolu fuqha, liema allegazzjoni hija, pero' kontestata mill-konvenuti, li qed jippretendu li l-atturi ma ghandhomx dritt fuq dawn il-flus;

Ghalhekk l-atturi talbu li l-konvenuti jghidu, prevja id-dikjarazzjoni illi l-atturi huma il-beneficjarji tas-somma fuq indikata billi wirtu lil othom "ab intestato", ghaliex din il-Qorti ma ghandhiex tiddikjara u tiddeciedi illi l-ammont fuq imsemmi ta' Lm16777.08 u cioe dak fil-current account numru 891000871 mal-Mid-Med Bank p.l.c jappartjeni pjenament lill-atturi bhala eredi ta' Doris Cremona ad esklużjoni tal-konvenuti – kollox skond kif intqal fuq ghar-ragunijiet fuq premissi;

Bl-isepejjes kontra il-konvenuti li gew ingunti ghas-subizzjoni;

Rat id-dikjarazzjoni tal-atturi debitament konfermata bil-gurament u l-lista tax-xhieda tagghom;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti fejn gie except illi t-talba attrici hi insostenibbli in kwantu 'quod senserit testator' mill-korp tat-testment huwa indikattiv u manifest illi l-intenzjoni tal-kontestaturi kienet dik illi l-assi kapitali li jipproduci interessi jidhlu fil-legat konferit lill-eccipjenti;

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuti debitament konfermata bil-gurament u l-lista tax-xhieda taghhom;

Rat l-atti l-ohra kollha tal-kawza u d-dokumenti esibiti;

Semghet lill uhud mill-partijiet u x-xhieda prodotti;

Rat il-verbal tas-seduta tal-11 ta' Novembru 2003;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-atturi;

Rat in-nota responsiva tal-konvenuti;

Ikkonsidrat:

Mill-provi jirrizulta li il-Kurunell Joseph Mary Cremona, li jigi hu l-konvenuti, kien mizzewweg ma' Doris nee' Zammit Tabona, li tigi oht l-atturi. Huma ma kellhomx tfal. Il-Kurunell Cremona miet l-ewwel wiehed u miet fit-18 ta' Settembru 1997 filwaqt li martu Doris mietet wara u cioe' fil-31 ta' Mejju 1998;

L-imsemmija konjugi Cremona ghamlu l-ahhar testment taghhom, "unica carta", fit-18 ta' April 1980 fl-atti tan-Nutar Dottor Joseph Cachia. Ghal finijiet ta' dawn il-proceduri hu rilivanti t-tieni artikolu ta' dan it-testment. F'dan l-artikolu l-konjugi Cremona hallew reciprokament lil xulxin b'titolu ta' legat l-usufrutt "tad-depositi bankarji (eccettwati il-current accounts), stocks bonds u securities u kwalunkwe kapital li jaghti interessi." It-testaturi specifkaw li dan kien ifisser li l-premorient fosthom kien qed ihalli b'titolu ta' legat lis-superstiti l-imsemmi usufrutt ta' sehemu mill-istess depositi bankarji. It-testaturi komplew jiddisponu li kienu qed ihallu b'titolu ta' legat konsegwibbli wara l-mewt

tagghom it-tnejn, l-istess depositi lill-hut it-testatur Cremona cioe' lill-konvenuti fi kwoti indaqs bejnithom;

Hu ukoll rilevanti ghal finijiet ta' dawn il-proceduri li fl-istess testment it-testaturi konjugi Cremona innominaw reciprokament lill xulxin bhala eredi universali u proprietarji assoluti ta' gidhom kollu. Ma hemm ebda disposizzjoni ta' x'kellu jigri, bhala eredi, wara il-mewt tas-superstiti. Peress li s-superstiti Doris Cremona nee Zammit Tabona ma ghamlet ebda testment iehor wara dak imsemmi ta' April 1980, l-eredi taghha huma hutha u dana skond il-ligi. Hutha, l-atturi huma l-eqreb membri tal-familja taghha;

Fic-citazzjoni l-atturi qed jippremettu, fost affarijiet ohra, li fil-hin tal-mewt ta' othom Doris Cremona kien hemm fil-kont kurrenti taghha is-somma ta' sittax il-elf seba mija u seba u sebghin liri maltin u tmien centezmi (Lm16,777.08). L-atturi jippretendu li, ai termini tal-imsemmi artikolu tnejn (2) fl-imsemmi testment, l-imsemmija somma li kienet fil-kont kurrenti tat-testatrici fi zmien mewtha tappartjeni interament lilhom u mhux parti mill-imsemmi legat imholli lill-konvenuti. B'hekk, skond l-atturi, l-konvenuti ma jistghu jvantaw l-ebda titolu ghar-rigward tal-imsemmija somma;

Ghalhekk l-atturi qed jitoblu li jigi deciz li l-imsemmija somma appartenenti ghall-kont kurrenti tat-testatrici tappartjeni pjenament lill-atturi bhala eredi ta' Doris Cremona ad eskluzjoni tal-konvenuti;

Da parti tagghom il-konvenuti qed jeccepixxu li hu car u manifest li l-intenzjoni tal-kontestaturi komjugi Cremona kienet dik illi l-assi kapitali li jipproduci interessi jidhlu fil-legat imholli u konferit lill-eccipjenti. Fid-dikjarazzjoni l-konvenuti jispecificaw li l-kapital fil-kont kurrenti tat-testatrici fiz-zmien tal-mewt taghha jappartjeni lilhom u dana skond l-imsemmija disposizzjoni testamentarja. Il-flejjes kollha fil-kont kurrenti huma kapitali fruttiferi peress li kienu jiggeraw l-imghax. Hi cara l-intenzjoni tal-kontestaturi li l-kontijiet kollha li jiggeraw l-imghax huma inkluzi fil-legat imholli lill-konvenuti. Sekondarjament il-

konvenuti jsostnu li hu manifest ukoll li l-intenzjoni tal-kontestaturi kienet li jeskludu mill-legat kont kurrent tal-entita' ordinarja, jigifieri f'ammont li individwu normali ragonevolment u bil-ghaqal normalment ihalli f'kont bankarju li ma jaghtix frott;

Il-fatti li jirrizultaw u li huma rilevanti ghal finijiet ta dawn il-proceduri, cioe' in vista tat-talbiet attrici u tal-eccezzjonijiet, u dana anke fil-generalita' tagghom, huma s-segwenti :-

1) Nies qrib it-testatrici Doris Cremona, wara l-mewt ta' zewgha, gieli selfu xi flus lill-istess Doris Cremona. Dan hu indikattiv li Doris Cremona kien hsiebha fil-qagħda finanzjarja tagħha. Cremona kienet konsapevoli li minhabba l-istat ta' sahha tagħha kien ser ikolla tonfoq hafna flus. Cremona kienet tghid li kienet thossha xotta mill-flus;

2) Xi zmien wara li marad it-testatur Kurunell Cremona, il-mara tieghu, Doris Cremona, ottjeniet mill-Qorti kompeteni l-awtorizzazzjoni u l-awtorita li tamministra l-beni tal-komunjoni tal-akkwisti esistenti bejnha u bejn zewgha;

3) Jirrizulta li Doris Cremona kienet kapaci li tamministra wahedha l-beni tal-komunjoni u sussegwentement il-beni tagħha. Cremona kienet dejjem mentalment kapaci u jidher li qatt ma kien hemm dubju dwar ir-rieda hielsa tagħha. Jidher ukoll li meta kienet l-isptar dejjem hasbet li kienet ser tmur lura id-dar. Jidher li Cremona baqghet hekk kapaci sa kemm mietet.

4) Ir-ragel ta' oht Doris Cremona, cioe' l-Kurunell Alexander Stewart, kien jghin lill-istess Doris Cremona b'mod partikolari fl-amministrazzjoni tal-varji depositi bankarji u investimenti li kellhom il-konjugi Cremona;

5) Meta l-investimenti barranin immaturaw dawn ingiebu Malta u gew depositati go kont jew kontijiet appositi go fergha partikolari ta' bank lokali;

6) Wara li Doris Cremona iddahlet l-isptar kienet iffirmit prokura a favur ta' huha l-attur l-Avukat Dottor Joseph Zammit Tabone. In forza ta' din il-prokura giet trasferita ghall-gol kont kurrenti tal-istess Doris Cremona somma pjuttost konsistenti, cioe' Lm10000. Jirrizulta li din il-prokura intuzat darba wahda biss u dana sabiex issir l-imsemmija operazzjoni bankarja. L-imsemmija somma giet trasferita mill-kont jew kontijiet ohra tal-istess Doris Cremona. Jidher li kienet il-volonta' ta' Doris Cremona li jsir dan it-trasferiment ta' fondi;

7) L-imsemmi attur l-Avukat Dottor Joseph Zammit Tabona kien preokkupat li juri li, ghar-rigward ta' din il-prokura kollox sar kif suppost u b'mod regolari. L-istess xhud wera l-istess prokupazzjoni ghar-rigward tal-operazzjoni bankarja li huwa ghamel in forza tal-istess prokura. Huwa ried jghati wiehed x'jifhem li huwa ma ghamel xejn ghar-rigward ta' din l-operazzjoni bankarja u ghamel kollox il-bank. Dan l-istess xhud ukoll kien preokkupat li jikkonferma li huwa semplicement kiteb l-imsemmija prokura pero' kollox gie dettat lilu minn ohtu t-testatrici. Hu difficli li wiehed jifhem kif il-prokura giet redatta minn Cremona meta minn kien qed jiktibha kien avukat. Barra minn hekk bank jagixxi skond l-istruzzjonijiet li jghatih il-klijent u ghalhekk hu difficli li wiehed jimmagina li f'dan il-kaz ghamel kollox il-bank u l-attur Dottor Zammit Tabona ma kellu x'jaqsam xejn. Dawn il-preokkupazzjonijiet tal-imsemmi attur kienu zejda. In effett ma jirrizultax li l-kontenut tal-prokura ma kienx jirrefletti r-rieda ta' Doris Cremona u ma hemm xejn irregolari fl-istess prokura. L-imsemmi attur kellu l-prokura ta' ohtu li kienet regolari u skond il-ligi u hu seta jagixxi ghan-nom ta' ohtu skond it-termini tal-istess prokura. Inoltre ma jirrizulta xejn irregolari ghar-rigward tal-operazzjoni bankarja li sehhet bis-sahha tal-prokura in kwestjoni;

8) Minn Dicembru 1997 il-kontijiet kurrenti in kwestjoni bdew jipproducu l-imghaxxijiet;

9) Jista jkun li saru entrati u hrug ghar-rigward tal-kont kurrenti ta' Doris Cremona fil-hin li l-istess Cremona kienet

rikoverata l-isptar. F'dan ir-rigward, pero', ma jirrizulta xejn irregolari;

F'dan l-istadju hu importanti li tinghata l-interpretazzjoni tal-artikoli rilevanti tal-imsemmi testment "unica carta" tal-konjugi Cremona u dana fl-isfond tal-fatt li kien il-Kurunell Cremona li miet l-ewwel. Ai termini tal-imsemmi testment l-armla Doris Cremona ppercepit b'titolu ta' legat l-usufrutt tas-sehem tar-ragel taghha premort "tad-depositi bankarji (eccettwati il-current accounts), stocks bonds u securities u kwalunkwe kapital li jaghti interessi." Peress li jidher li dawn id-depositi kollha kienu jiffurmaw parti mill-komunjoni tal-akkwisti l-legatarja Doris Cremona kellha ukoll s-sehem taghha, in piena proprjeta, mill-istess depositi. Hu ukoll rilevanti hafna li mal-mewt tal-Kurunell Cremona l-armla tieghu, qua eredi tal-istess Kurunell Cremona, saret ukoll il-proprjetarja assoluta tal-istess investimenti u depositi u kontijiet bankarji li kienu jappartjenu lill zewgha;

Mhux hekk biss, hemm ukoll il-fatt li fl-ahhar snin tal-hajja tal-Kurunell Cremona, l-mara tieghu giet debitament awtorizzata biex tamministra l-beni tal-komunjoni tal-akkwisti, li kienu jinkludu dawn l-investimenti. In vista ta' dan kollu wara l-mewt tal-Kurunell Cremona, l-armla tieghu kienet libera li tghamel dak li trid b'dawn l-investimenti u ma hemmx ghalfejn li jigi muri li hi kellha xi bzonn partiklari li tghalaq xi kont, jew li tiftah xi kont iehor jew li titrasferixxi fondi mill-kont ghall-iehor. Setghet ukoll liberament tinnomina bhala prokuratur lill minn riedet hi sabiex jghamel xi operazzjoni bankarja dejjem skond ir-rieda taghha;

Fil-kaz in partikolari, kif gia gie rilevat, jirrizulta li Doris Cremona kienet kapaci li tamministra l-beni taghha kif riedet u baqghet hekk kapaci sa mewtha. Jirrizulta li l-operazzjonijiet bankarji kollha saru skond ir-rieda tal-istess Doris Cremona, li ma kienet influenzata min hadd;

Fl-ahhar nett jigi ribadit li fit-testment in kwestjoni it-testatarji konjugi Cremona hallew lill-konvenuti, b'titolu ta' legat konsegwibbli wara l-mewt tas-superstiti fosthom, "id-

depositi bankarji (eccettwati il-current accounts), stocks bonds u securities u kwalunkwe kapital li jaghti interessi." Jirrizulta li fil-hin tal-mewt tat-testatrici Cremona kien hemm kont kurrenti f'ismha. Il-kwestjoni hi jekk il-fondi f'dan il-kont kurrenti jiformawx parti mill-imsemmi legat imholli lill-konvenuti. Jirrizulta li fiz-zmien li sar it-testment il-kontijiet kurrenti ma kinux jipproducu imghax u bdew jipproducu tali imghax biss ftit xhur qabel il-mewt tat-testatrici Cremona;

Hi l-opinjoni tal-Qorti li l-intenzjoni tat-testaturi meta ghamlu l-imsemmi testment taghhom kienet li jeskludu mill-legat imholli lill-konvenuti l-kontijiet kurrenti u konsegwentement il-kont kurrenti li kien f'isem it-testatrici fil-hin tal-mewt taghha. Il-fatt li l-bank beda ihallas imghax ukoll fuq dawn il-kontijiet ftit xhur qabel il-mewt tas-superstiti fost it-testatruj hu fatt biss incidental u ma jeffettwax in-natura tal-legat imholli. Iz-zmien li hu rilevanti hawnhekk hu iz-zmien meta sar it-testment. In effett il-kliem uzat fit-testament hu car u jindika b'mod inekwivoku l-intenzjoni tat-testaturi;

Ghandu ukoll jinghad li l-ammont tal-fondi li kien hemm f'dan il-kont kurrenti hu irrilevanti u immaterjali ghal finijiet ta' din il-kwestjoni;

In vista ta dan kollu t-talbiet attrici ghandhom jigu akkolti, filwaqt li l-eccezzjonijiet tal-konvenuti ghandhom jigu rigettati;

Ghal dawn il-motivi kollha:

Tiddeciedi billi fl-ewwel lok tichad l-eccezzjonijiet kollha tal-konvenuti u billi fit-tieni lok tilqa t-talbiet attrici u tiddikjara li l-atturi huma il-beneficjarji tas-somma li hemm fil-kont kurrenti f'isem it-testatrici Doris Cremona billi wirtu lill-imsemmija othom "ab intestato" u tiddikjara u tiddeciedi illi l-istess somma, cioe dik fil-current account numru 891000871 mal-Mid-Med Bank p.l.c, tappartjeni pjenament lill-atturi bhala eredi ta' Doris Cremona ad esklużjoni tal-konvenuti;

Kopja Informali ta' Sentenza

In vista ta' cirkostanzi partikolari tal-kaz l-ispejjez jibqghu bla taxxa bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----